

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 listopada 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jarosław Sobutka (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Leszek Bielecki

SSN Zbigniew Korzeniowski

w sprawie z odwołania K.W.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Gdańsku
z udziałem Prokuratury Regionalnej w Gdańsku
o ustalenie istnienia bądź nieistnienia obowiązku podlegania ubezpieczeniom
społecznym,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 20 listopada 2024 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonej od wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku
z dnia 18 maja 2022 r., sygn. akt III AUa 837/21,

**uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi
Apelacyjnemu w Gdańsku do ponownego rozpoznania oraz
orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego.**

D.S.

UZASADNIENIE

Decyzją z 17 grudnia 2018 r. (nr [...], znak:[...]) Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Gdańsku stwierdził, że K. W., jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą, niemająca ustalonego prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy, dla której podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne stanowi zadeklarowana kwota, nie niższa niż 60% kwoty przeciętnego wynagrodzenia, nie podlegała obowiązkowo ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowym, wypadkowemu i dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu od 1 września 2015 r.

Sąd Okręgowy w Gdańsku VII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z 29 stycznia 2021 r. (sygn. akt VII U 1373/19), wydanym w sprawie K. W. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Gdańsku, o ustalenie istnienia bądź nieistnienia obowiązku podlegania ubezpieczeniom społecznym na skutek odwołania od decyzji organu rentowego: oddalił odwołanie oraz zasądził od K. W. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Gdańsku kwotę 180 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego. Sąd Okręgowy ustalił, że ubezpieczona w dniu 1 września 2015 r. zgłosiła prowadzenie działalności gospodarczej pod firmą W.. Jako przedmiot działalności wskazała niespecjalistyczne sprzątanie budynków i obiektów przemysłowych. W dniu 2 września 2015 r. ubezpieczona zgłosiła się do obowiązkowych ubezpieczeń społecznych, jak również dobrowolnego ubezpieczenia chorobowego od 1 września 2015 r., deklarując podstawę wymiaru składek nie niższą niż 60% prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego przyjętego do ustalenia kwoty ograniczenia rocznej podstawy wymiaru składek. Za wrzesień 2015 r. ubezpieczona zadeklarowała podstawę wymiaru składek w wysokości 9.897,50 zł, natomiast w październiku 2015 r. podstawę wymiaru składek w kwocie 2.375,40 zł i została ponownie proporcjonalnie pomniejszona o liczbę dni zasiłku chorobowego do kwoty 153,25 zł. Ubezpieczona w we wrześniu 2015 r. dokonała zakupu narzędzi (odkurzaczy - 3 sztuki za łączną kwotę 499 zł), pielęgnacyjnych akcesoriów samochodowych na łączną kwotę 258 zł, środków czystości, ręczników papierowych, zmywaków, worków na śmieci, rękawiczek (na łączną kwotę 267,13 zł). Ubezpieczona zawarła szereg umów o świadczenie usług. We wrześniu 2015 r. ubezpieczona osiągnęła przychód w kwocie 10.110 zł, W kolejnych latach przychód ubezpieczonej wyniósł:

- a) w roku 2016 - 0 zł;
 - b) w 2017 r. - 1.000 zł (jedna faktura wystawiona 20 grudnia 2017 r. na Z. za usługę sprzątającą);
 - c) w 2018 r. (do dnia wydania decyzji) - 2.500 zł (trzy faktury wystawione w dniu 29 czerwca 2018 r. na G. za usługę sprzątającą na kwotę 1.200 zł, w dniu 27 września 2018 r. na PHU S. wierz na sprzątanie pomieszczeń biurowych i pomieszczeń magazynowych na kwotę 1.000 zł oraz w dniu 15 października 2018 r. na I. za usługę mycia okien i sprzątanie pomieszczeń usługowych przy ul. [...] w K. na kwotę 300 zł); w dniu 05 marca 2018 r. ubezpieczona zawarła umowę z K. M. na usługi sprzątania pomieszczeń o powierzchni 40 m² w budynku przy ul. [...] w K. za wynagrodzeniem 60 zł; umowa została rozwiązana w dniu 14 marca 2018 r., ale do jej faktycznej realizacji nigdy nie doszło;
 - d) w 2019 r., ubezpieczona zawarła umowy:
 - w dniu 7 stycznia 2019 r. z D. R. prowadzącą Biuro [...] na wprowadzenia danych do komputera wg. wskazań zleceniodawcy za wynagrodzeniem 1.125 zł;
 - w dniu 1 lutego 2019 r. z D. na usługę sprzątania gabinetu podologicznego, toalety i korytarza w budynku położonym przy ul. [...] w K. za wynagrodzeniem 300 zł.
- W 2019 r. ubezpieczona wystawiła następujące faktury:
- 30 stycznia 2019 r. dla D. R. za usługę administracyjno-biurowa na kwotę 852,60 zł;
 - 8 lutego 2019 r. dla K. P. za rozliczenie PIT-37 na kwotę 30 zł;
 - 15 lutego 2019 r. dla M. S. za sprzątanie pomieszczeń biurowych i części wspólnych budynku na kwotę 1.200 zł;
 - 25 lutego 2019 r. na M. C. za usługę sprzątającą w lutym 2019 r. na kwotę 300 zł;
 - 1 marca 2019 r. na B. M. za rozliczenie PIT-39 na kwotę 50 zł;
 - 18 marca 2019 r. dla M. S. za sprzątanie pomieszczeń biurowych i części wspólnych budynku na kwotę 1.200 zł;
 - 30 marca 2019 r. na M. C. za usługę sprzątającą w marcu 2019 r. na kwotę 300 zł;

- 29 kwietnia 2019 r. na M. C. za usługę sprzątającą w kwietniu 2019 r. na kwotę 300 zł;
- 29 kwietnia 2019 r. dla M. S. za sprzątanie pomieszczeń biurowych i części wspólnych budynku na kwotę 1.200 zł;
- 30 kwietnia 2019 r. dla A. D. za PIT-37 na kwotę 20 zł;
- 30 kwietnia 2019 r. dla P. S. za PIT-37 na kwotę 20 zł;
- 27 maja 2019 r. na M. C. za usługę sprzątającą w maju 2019 r. na kwotę 300 zł;
- 29 czerwca 2019 r. na M. C. za usługę sprzątającą w czerwcu 2019 r. na kwotę 300 zł.

W okresie od stycznia do maja 2019 r. ubezpieczona zamieszczała ogłoszenia o świadczonych usługach na portalu O., zleciła wykonanie strony internetowej, zakupiła środki czystości na kwotę 65,21 zł oraz tusze do drukarki za 35,98 zł.

Od 3 października 2015 r. ubezpieczona stała się niezdolna do pracy w związku z ciążą. W dniu 4 kwietnia 2016 r. urodziła dziecko i w związku z tym w okresie od 1 kwietnia 2017 r. do 30 marca 2017 r. pobierała zasiłek macierzyński.

W 2015 r. usługi sprzątania w firmie R. wykonywał z K. W. jej mąż Ł. W.. Mąż ubezpieczonej wraz z K. W. wykonał także usługę sprzątania samochodów terenowych z wewnątrz i zewnątrz w 2015 r.

W dniu 31 grudnia 2020 r. skarżąca zamknęła działalność gospodarczą w związku z orzeczeniem o niepełnosprawności wydanym na syna, w którym jest orzeczenie o wymaganiu opieki.

Zdaniem Sądu, nie sposób w realiach niniejszej sprawy uznać, że zarejestrowanie przez ubezpieczoną od 1 września 2015 r. działalności gospodarczej i nawet wykonywanie przez ubezpieczoną w dalszej perspektywie - w przerwach między kolejnymi, bardzo licznymi okresami poobierania zasiłków - w niewielkim zakresie usług sprzątania, było prowadzeniem zawodowej działalności gospodarczej przez skarżącą w celach zarobkowych oraz w sposób zorganizowany i ciągły.

Na skutek apelacji odwołującej, Sąd Apelacyjny w Gdańsku III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z 18 maja 2022 r. (sygn. akt III AUa 837/21) w punkcie pierwszym oddalił apelację, a w punkcie drugim zaskarżonego wyroku zasądził od K. W. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Gdańsku

kwotę 240 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym. Jak wskazał Sąd Apelacyjny w uzasadnieniu wyroku, przedmiotem sporu w przedmiotowej sprawie było ustalenie, czy apelująca od 1 września 2015 r. prowadziła działalność gospodarczą, która mogła stanowić podstawę do objęcia jej ubezpieczeniami emerytalno-rentowym, wypadkowym i chorobowym, zgodnie z obowiązującymi w tym względzie przepisami prawa. Sąd Okręgowy - zdaniem Sądu odwoławczego, w sposób bardzo szczegółowy i wyczerpujący uzasadnił, dlaczego podjęte przez skarżącą pojedyncze czynności nie wypełniają definicji prowadzenia działalności gospodarczej, a tym samym nie otwierały przed skarżącą możliwości podlegania ubezpieczeniom społecznym z tego tytułu. Sąd II instancji zauważył też, że w przedmiotowym postępowaniu cała negacja ustalonego stanu faktycznego przez Sąd Okręgowy, iż skarżąca nie prowadziła działalności gospodarczej, a jedynie wykonała szereg jednostkowych czynności przez jeden miesiąc przy pomocy męża, by uwiarygodnić swoją wersję, tj. zgłosić się do ubezpieczenia i uzyskać wysokie świadczenia wynikające z ciąży i urodzenia dziecka (zasiłki choroby i macierzyński), ze strony apelującej K. W. oparta była na fakcie, że w chwili założenia i rozpoczęcia działalności gospodarczej nie wiedziała o ciąży, stąd też zarówno argumentacja organu rentowego i Sądu Okręgowego jest niewłaściwa i krzywdząca dla skarżącej. Jak wskazał Sąd II instancji, słusznie stwierdził Sąd Okręgowy, że wszystkie działania apelującej miały li tylko na celu uwiarygodnienie, że prowadzi ona działalność gospodarczą, podczas gdy celem jej było tylko objęcie ubezpieczeniem (celem uzyskania świadczeń z ubezpieczeń społecznych). Tym samym należało stwierdzić, że skarżąca nie miała zamiaru prowadzić działalności gospodarczej w sposób zorganizowany i ciągły. Znamiennym zdaniem Sądu odwoławczego jest także, że skarżąca do każdej wykonywanej we wrześniu czynności sprzątnięcia, zawierała umowy na piśmie, nawet co do sprzątnięcia samochodu, czy uprania tapicerki, kiedy to w dniu zawarcia umowy na piśmie przystępowała do wykonania umowy i tego dnia też kończyła, natomiast zdaniem Sądu Apelacyjnego nikt, kto wjeżdża do myjni samochodowej nie zawiera umowy na piśmie. Zdaniem Sądu Apelacyjnego, skarżąca nie miała fizycznych możliwości by prowadzić działalność tego typu, w warunkach jakich się znalazła.

W skardze kasacyjnej z 29 sierpnia 2022 r. pełnomocnik K. W. zaskarżył wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z 18 maja 2022 r. w całości, zarzucając naruszenie prawa materialnego, a konkretnie poprzez błędne zastosowanie:

1) art. 6 ust. 1 pkt 5 i 11 ust. 2 w zw. z art. 13 pkt 5 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych i przyjęcie, że ubezpieczona nie wykonywała działalności gospodarczej w sposób rzeczywisty oraz, że podejmowanie nieracjonalnych działań świadczy o niewykonywaniu działalności gospodarczej;

2) art. 2 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej oraz 3 ustawy prawo przedsiębiorców oraz przyjęcie, że działalność faktyczna ubezpieczonej, tj. założenie działalności gospodarczej w okresie ciąży, korzystanie z pomocy męża, brak kosztów uzyskania przychodu, korzystanie z prywatnych środków i narzędzi - nie mieściła się w ramach pojęcia prowadzenia działalności gospodarczej.

Podnosząc powyższe zarzuty strona skarżąca wniosła o uchylenie wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy Sądowi do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego, w tym o przepisanych kosztach zastępstwa procesowego wywołanych postępowaniem kasacyjnym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna strony skarżącej okazała się uzasadniona.

W orzecnictwie Sądu Najwyższego utrwalony jest pogląd, że podstawą do powstania obowiązku ubezpieczenia, w oparciu o art. 6 ust. 1 pkt 5 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, jest faktyczne wykonywanie działalności pozarolniczej (art. 13 pkt 4 tej ustawy), w tym działalności gospodarczej, co oznacza, iż wykonywanie tej działalności, to rzeczywista działalność zarobkowa wykonywana w sposób zorganizowany i ciągły (por. wyroki: z 25 listopada 2005 r., I UK 80/05, OSNP 2006 nr 19-20, poz. 309; z 14 września 2007 r., III UK 35/07, LEX nr 483284; z 18 lutego 2009 r., II UK 207/08, LEX nr 736738; z 19 lutego 2009 r., II UK 215/08, LEX nr 736739; z 19 lutego 2010 r., II UK 186/09, LEX nr 590235; z 22 lutego 2010 r., I UK 240/09, LEX nr 585723 i z 18 listopada 2011 r., I UK 156/11, LEX nr 1102533). Zatem prowadzenie działalności gospodarczej o tyle stanowi tytuł podlegania ubezpieczeniom społecznym, o ile faktycznie ubezpieczony działalność tę wykonuje,

choć stopień natężenia jego aktywności może być różny (por. wyrok Sądu Najwyższego z 13 września 2016 r., I UK 455/15, LEX nr 2122404). Sąd Najwyższy niejednokrotnie podkreślał, że obowiązkowi ubezpieczeń społecznych podlega osoba faktycznie prowadząca działalność gospodarczą (a więc wykonująca tę działalność), a nie osoba jedynie figurująca w ewidencji działalności gospodarczej na podstawie uzyskanego wpisu, która działalności tej nie wykonuje (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 18 lipca 2019 r., I UK 337/18, LEX nr 2697215 i powołane tam orzeczenia oraz wyrok Sądu Najwyższego z 15 grudnia 2021 r., III USKP 94/21, LEX nr 3537307). Dlatego kluczowe znaczenie w każdej sprawie dotyczącej podlegania ubezpieczeniom społecznym mają ustalenia faktyczne, dotyczące tego, czy ubezpieczony podejmował czynności kwalifikowane jako rzeczywiste (a nie formalne, pozorowane, fikcyjne) prowadzenie działalności gospodarczej, ewentualnie z jakich powodów takich czynności nie wykonywał (wyrok Sądu Najwyższego z 13 lutego 2024 r., I USKP 25/23, LEX nr 3715868).

Jednocześnie Sąd Najwyższy wyjaśniał już wielokrotnie, w jaki sposób wpływa niezdolność do pracy na istnienie tytułu podlegania ubezpieczeniom społecznym, przede wszystkim w sprawach dotyczących podlegania ubezpieczeniom społecznym przez kobiety-przedsiębiorców, korzystające z urlopu macierzyńskiego oraz zasiłków z ubezpieczenia chorobowego z tytułu macierzyństwa lub konieczności sprawowania opieki nad chorym dzieckiem. W orzecznictwie tym, podsumowanym w wyroku Sądu Najwyższego z 23 lutego 2023 r. (III USKP 19/22, OSNP 2024 nr 2, poz. 21) wypracowano stanowisko, zgodnie z którym okoliczność, że ubezpieczony korzysta przez dłuższy czas z przysługujących mu praw (do zasiłków z ubezpieczenia chorobowego), nie może być pomijana w ocenie, czy prowadzona działalność spełnia kryteria ciągłości tej działalności i jej zarobkowego charakteru. Kryteria charakteryzujące działalność gospodarczą muszą być oceniane w proporcji do rzeczywistego okresu aktywności zawodowej. Ponadto w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych sąd bada legalność decyzji organu rentowego na dzień jej wydania, co oznacza, że oceny czy działalność gospodarcza, będąca podstawą objęcia obowiązkowym ubezpieczeniem społecznym (art. 6 ust. 1 pkt 5 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych), była faktycznie realizowana, należy dokonywać na tę datę. Zakres rozpoznania i orzeczenia (przedmiot sporu) w tych sprawach

wyznaczony jest w pierwszej kolejności przedmiotem decyzji organu rentowego zaskarżonej do sądu ubezpieczeń społecznych (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 13 maja 1999 r., II UZ 52/99, OSNAPiUS 2000 nr 15, poz. 601), a w drugim rzędzie - przedmiotem postępowania sądowego, określonego zakresem odwołania od decyzji organu rentowego do sądu (postanowienia Sądu Najwyższego: z 11 kwietnia 2006 r., II UZ 1/06, LEX nr 2509554; z 17 października 2011 r., I UZ 29/11, LEX nr 1489222; z 8 listopada 2013 r., II UZ 60/13, LEX nr 1396416; z 27 lutego 2014 r., II UZ 83/13, LEX nr 1448334, czy wyroki Sądu Najwyższego: z 13 października 2009 r., II UK 234/08, LEX nr 553692; z 14 maja 2013 r., I UK 611/12, LEX nr 1372003 oraz postanowienie Sądu Najwyższego z 18 czerwca 2024 r., III USK 343/23, Legalis nr 3097201).

W rezultacie, nie ma wątpliwości, o czym już była mowa wyżej, że prowadzenie działalności gospodarczej o tyle stanowi tytuł podlegania ubezpieczeniom, o ile faktycznie ubezpieczony działalność tę wykonuje, choć stopień natężenia jego aktywności może być różny (wyrok Sądu Najwyższego z 25 listopada 2021 r., II USKP 39/21, Legalis nr 2764419). Legalna definicja pojęcia działalności gospodarczej została zawarta w art. 2 ustawy z dnia 19 listopada 1999 r. - Prawo działalności gospodarczej (Dz.U. Nr 101, poz. 1178 ze zm.), następnie w art. 2 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (t.j. Dz.U. z 2017 r., poz. 2168 ze zm.), a obecnie w art. 3 ustawy z 6 marca 2018 r. prawo przedsiębiorców (t.j. Dz. U. z 2024 r., poz. 236 ze zm.). Pod pojęciem działalności gospodarczej rozumiano zarobkową działalność wytwórczą, budowlaną, handlową, usługową oraz poszukiwanie, rozpoznawanie i wydobywanie kopalin ze złóż, a także działalność zawodową wykonywaną w sposób zorganizowany i ciągły. W obecnym stanie prawnym definicję działalności gospodarczej zawiera art. 3 ustawy z dnia 6 marca 2018 r. - Prawo przedsiębiorców. Zgodnie z tym przepisem działalnością gospodarczą jest zorganizowana działalność zarobkowa, wykonywana we własnym imieniu i w sposób ciągły. We wszystkich tych definicjach nacisk jest położony na zorganizowany i zarobkowy charakter, ciągłość i profesjonalizm. Działalność gospodarcza musi bowiem odpowiadać pewnym cechom. W ujęciu tradycyjnym działalność gospodarcza charakteryzuje się profesjonalnością, samodzielnością, podporządkowaniem zasadzie racjonalnego gospodarowania, celem zarobkowym,

trwałością prowadzenia, wykonywaniem w sposób zorganizowany oraz uczestniczeniem w obrocie gospodarczym. Właściwości cechujące działalność gospodarczą, które powinny występować łącznie, to działanie stałe, nieamatorskie, nieokazjonalne, z elementami organizacji, planowania i zawodowości rozumianej jako fachowość, znajomość rzeczy oraz specjalizacja (zob. B. Gudowska i J. Strusińska-Żukowska (red.): Ustawa o systemie ubezpieczeń społecznych. Komentarz, Warszawa 2011, s. 106-107). W konsekwencji w orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się jednolicie, że podstawą powstania tytułu ubezpieczeń społecznych w oparciu o prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej jest faktyczne wykonywanie działalności pozarolniczej, co oznacza konieczność stwierdzenia w oparciu o odpowiednie ustalenia faktyczne, że dana osoba rzeczywiście prowadzi (prowadziła) działalność zarobkową, wykonywaną w sposób zorganizowany i ciągły (wyrok Sądu Najwyższego z 25 stycznia 2017 r., II UK 621/15, LEX nr 2248732).

Zorganizowanie działalności gospodarczej w płaszczyźnie materialnej odbywa się przykładowo przez: zapewnienie kapitału, lokalu, środków biurowych, maszyn, sprzętu, technologii, zatrudnienie pracowników, przedsięwzięcie działań o charakterze marketingowym (informacja, reklama) oraz przez podejmowanie działań zmierzających do uzyskania i utrzymania wymaganych kwalifikacji niezbędnych ze względu na rodzaj wykonywanej działalności (por. wyroki Sądu Najwyższego: z 10 lutego 2016 r., I UK 65/15, LEX nr 2118451 czy z 16 lutego 2016 r., I UK 77/15, LEX nr 2000382).

Natomiast ciągłość działalności gospodarczej ma dwa aspekty. Pierwszy to powtarzalność czynności, tak aby odróżnić prowadzoną działalność gospodarczą od jednostkowej umowy o dzieło lub zlecenia albo umowy o świadczenie usług, które same w sobie nie stanowią lub nie składają się jeszcze na działalność gospodarczą. Przejawem działalności gospodarczej nie są działania o charakterze sporadycznym, doraźnym, okazjonalnym lub incydentalnym. Drugi aspekt, wynikający zresztą z pierwszego, to zamiar niekrótkiego prowadzenia działalności gospodarczej. Oba aspekty zależą od zachowania osoby podejmującej działalność gospodarczą (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 16 stycznia 2014 r., I UK 235/13, LEX nr 1444493). Wykonywanie działalności gospodarczej polega na powtarzalności podjętych działań,

które podporządkowane są regułom zysku i opłacalności, a nie incydentalne, pojedyncze czynności (wyroki Sądu Najwyższego: z 5 kwietnia 2016 r., I UK 196/15, LEX nr 2010791; z 13 września 2016 r., I UK 455/15, LEX nr 2122404; z 6 kwietnia 2017 r., II UK 98/16, LEX nr 2307127 i z 21 września 2017 r., I UK 366/16, OSNP 2018 nr 7, poz. 98).

W orzecnictwie Sądu Najwyższego przyjęto także, że elementem kreującym działalność gospodarczą jest jej zarobkowy charakter. Przesłanka zarobkowego charakteru działalności zostaje spełniona wtedy, gdy jej prowadzenie przynosi rzeczywisty zysk, a także wówczas, gdy mimo jego nieosiągnięcia, przedsiębiorca nastawiony był na uzyskanie dochodu (wyroki Sądu Najwyższego: z 13 września 2016 r., I UK 455/15, LEX nr 2122404; z 6 kwietnia 2017 r., II UK 98/16, LEX nr 2307127 oraz z 15 marca 2018 r., III UK 47/17, LEX nr 2497578). Generowanie strat przez osobę prowadzącą działalność gospodarczą (zamiast spodziewanych zysków), z uwagi na koszty działalności przewyższające dochód, nie przekreśla jednak jej zarobkowego charakteru. Inaczej należy ocenić sytuację, w której od początku wymiernym, stałym i założonym z góry kosztem, nieznaającym pokrycia w przewidywanych i zakładanych zyskach, staje się opłacanie składek na ubezpieczenia społeczne w wysokości znacznie przekraczającej obowiązujące minimum. Takie generowanie kosztów prowadzonej działalności nie jest uzasadnione potrzebą inwestowania w podjęte przedsięwzięcie celem jego perspektywicznego rozwoju. Może to prowadzić do wniosku, że z założenia wynik finansowy prowadzonej działalności jest nieistotny. To z kolei może wskazywać na intencję (element subiektywny) nie tyle podjęcia i rzeczywistego wykonywania zarobkowej działalności gospodarczej, ile formalnego włączenia się do systemu ubezpieczeń społecznych w celu uzyskania wysokich świadczeń (wyroki Sądu Najwyższego: z 8 października 2015 r., I UK 453/14, LEX nr 1917365; z 4 listopada 2015 r., II UK 437/14, LEX nr 1954231; z 13 września 2016 r., I UK 455/15, LEX nr 2122404; z 6 kwietnia 2017 r., III UK 102/16, LEX nr 2307123; z 28 listopada 2017 r., III UK 273/16, OSNP 2018 nr 8, poz. 112, a także postanowienie Sądu Najwyższego z 24 lipca 2024 r., III USK 147/23, Legalis nr 3104714).

Wracając na grunt niniejszej sprawy należy zauważyć, że skarżąca neguje dokonaną przez Sąd II instancji interpretację cech charakterystycznych dla

prowadzenia działalności gospodarczej, podnosząc, że przy wydaniu zaskarżonego rozstrzygnięcia naruszono przepisy prawa materialnego, opisane w skardze kasacyjnej. Trzeba podkreślić, że Sąd Najwyższy, jako sąd prawa, kontroluje prawidłowość stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych, stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia. W niniejszej sprawie, z ustalonego stanu faktycznego sprawy wynika jednoznacznie, że skarżąca prowadziła działalność gospodarczą w spornym okresie. Świadczą o tym zarówno zawierane umowy o świadczenie usług, wystawiane przez ubezpieczoną faktury VAT, jak również okoliczności, że usługi te były faktycznie wykonywane. Z żadnej definicji działalności gospodarczej nie wynika przy tym obowiązek samodzielnego działania przez przedsiębiorcę co oznacza, że nie można stawiać skarżącej zarzutu, że niektóre z czynności były podejmowane w jej zastępstwie (lub pomocy) przez męża. Rzeczywistego prowadzenia działalności gospodarczej nie może także podważać sam fakt zdiagnozowania u niej ciężkiej choroby, mogącej utrudnić wykonywanie wielu czynności osobiście. Rację ma strona skarżąca podnosząc, że o rzeczywistym prowadzeniu działalności gospodarczej nie świadczy jej rozmiar, ilość wykonywanych usług, czy też ich wartość, sposób rozliczenia się za usługi. Przedsiębiorca ma także pełne prawo do korzystania przy prowadzeniu swojej działalności z urządzeń nieprofesjonalnych, czy też artykułów prywatnych (środków czystości). Może także popełniać błędy i zachowywać się – z punktu widzenia obserwatora zewnętrznego – nieracjonalnie. Również okoliczności opieki nad chorym ojcem, zajścia przez skarżącą w ciążę, jej czasowej niezdolności do pracy, czy też pobierania zasiłków - same w sobie nie mogą świadczyć o tym, że nie prowadziła ona faktycznie działalności gospodarczej, czy też, że podejmowane przez nią działania miały jedynie charakter pozorny. Skarżąca zgłosiła prowadzenie działalności gospodarczej pod firmą W., dokonywała zakupu narzędzi, pielęgnacyjnych akcesoriów samochodowych, środków czystości, ręczników papierowych, zmywaków, worków na śmieci, rękawiczek. Zawarła szereg umów o świadczenie usług. Z tytułu prowadzonej działalności osiągała przychody – największe na początku działalności. I choć w roku 2016 nie wystąpił żaden przychód, to jednak w kolejnych latach: 2017, 2018 i zwłaszcza w 2019 r. przychód cały czas się pojawiał. Wynagrodzenie ze świadczonych usług nie było co prawda wysokie, to

jednak nie można uznać, że działalność gospodarcza w tym zakresie nie była w ogóle prowadzona. Bogaty materiał dowodowy, zgromadzony w niniejszej sprawie, oraz ustalony na jego podstawie stan faktyczny świadczy – wbrew stanowisku Sądu Apelacyjnego – że skarżąca prowadziła działalność gospodarczą, mamy bowiem do czynienia z ciągłością oraz zorganizowanym i zarobkowym charakter tej działalności. Oczywistym jest przy tym, że nie każda przerwa w działalności podważa ciągłość w jej prowadzeniu i ustanie ubezpieczenia. Przyjmuje się, że faktyczna przerwa w prowadzeniu pozarolniczej działalności, w związku ze zwolnieniem lekarskim, spowodowana stanem zdrowia, nie może być traktowana jako zaprzestanie wykonywania tej działalności, zwłaszcza w sytuacji uprawnienia przedsiębiorcy do zasiłku chorobowego. Okres pobierania zasiłku chorobowego jest okresem podlegania ubezpieczeniom społecznym, w którym następuje jedynie zwolnienie od obowiązku opłacania składek na te ubezpieczenia, bądź odpowiednie obniżenie podstawy ich wymiaru, gdy zasiłek nie obejmuje pełnego miesiąca (art. 18 ust. 9 i 10 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych). Osoba niezdolna do pracy i uprawniona do zasiłku chorobowego (w okresie pobierania tego zasiłku) nie może być uznana za osobę, która zaprzestała wykonywania pozarolniczej działalności gospodarczej, chyba że sama podejmie decyzję o zawieszeniu bądź zaprzestaniu jej prowadzenia i złoży stosowny wniosek o wykreślenie jej z rejestru, bądź też zostanie wykreślona z urzędu. Tym samym przesłanka ciągłości działalności może zostać badana jedynie w stosunku do okresów, które nie były okresami przerw w prowadzeniu pozarolniczej działalności, spowodowanymi pobieraniem zasiłków. Ocena, czy w okolicznościach konkretnej sprawy działalność gospodarcza rzeczywiście jest wykonywana, należy do sfery ustaleń faktycznych, które zawsze muszą obejmować całokształt okoliczności sprawy. Zatem osoba fizyczna, która figuruje w odpowiedniej ewidencji osób prowadzących działalność gospodarczą i nie zaprzestała prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej, ani jej nie zawiesiła, nie traci tytułu do obowiązkowego podlegania ubezpieczeniom: emerytalnemu i rentowym oraz wypadkowemu, a także tytułu do podlegania dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu. Stan faktyczny, na podstawie całokształtu zebranego w sprawie materiału dowodowego, wskazuje na zamiar kontynuowania przez skarżącą działalności - po okresach niezdolności do pracy.

Bez znaczenia natomiast dla rozstrzygnięcia sprawy pozostają podniesione w uzasadnieniu decyzji organu rentowego i w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku argumenty, dotyczące zadeklarowania przez odwołującą się zawyżonej, a nieuzasadnionej w ocenie organu podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne, gdyż nie odnoszą się one do przedmiotu sporu. W tym kontekście podkreślić należy, że decyzja będąca przedmiotem niniejszego postępowania dotyczy podlegania ubezpieczeniom społecznym z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej, nie dotyczy natomiast wysokości podstawy wymiaru składek. Oczywiście organ rentowy, w przypadku podjęcia pozarolniczej działalności przez ubezpieczonego, nie negując tytułu podlegania ubezpieczeniom społecznym, jest uprawniony do weryfikacji podstawy wymiaru składek na te ubezpieczenia w sytuacji, gdy w początkowym okresie prowadzenia tej działalności ubezpieczony deklaruje podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne, której wysokość nie ma odzwierciedlenia w przychodach. Może zakwestionować także samą podstawę wymiaru składek (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 15 maja 2024 r., III USK 197/23 oraz postanowienie Sądu Najwyższego z 24 lipca 2024 r., III USK 202/23, Legalis nr 3104348).

Biorąc pod uwagę powyższe, doszło więc do naruszenia przez Sąd odwoławczy, wskazywanych w skardze kasacyjnej przepisów prawa materialnego, tj. art. 6 ust. 1 pkt 5 i 11 ust. 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, w zw. z art. 2 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej oraz 3 ustawy prawo przedsiębiorców i z tego powodu Sąd Najwyższy, po myśli art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. orzekł, jak w sentencji.

[SOP]

r.g.